

Леся Коростатевич

Інститут славістики Польської академії наук (Варшава)

ПЕРЕКЛАД ІНДИВІДУАЛЬНО-АВТОРСЬКИХ НОВОТВОРІВ В РОМАНІ О. ЗАБУЖКО «МУЗЕЙ ПОКИНУТИХ СЕКРЕТІВ»

У статті визначено специфіку та складність перекладу неологізмів в тексті О. Забужко «Музей покинутих секретів». Подано приклади еквівалентного перекладу роману на польську мову. Вказано мету створення неологізмів письменницею, звернено увагу на завдання перекладача. Стверджено, що складнощі перекладу текстів художньої літератури пов'язані із пошуком еквівалента в мові перекладу і складністю відтворення образу героя.

Ключові слова: художній переклад, неологізм, еквівалентний переклад, адаптація.

In this article, the specificity and complexity of neologisms in the book "Museum of Abandoned Secrets" by Oksana Zabuzhko is identified. The goal of creating neologisms of the writer is specified; the attention is drawn to the problem of an interpreter's goal. Moreover, features of equivalence in Ukrainian-Polish translation are clarified in this paper. It is also stated that the difficulties of a fiction text translation primarily depend on a search of an equivalent word in the target language and the difficulty to restore a hero's character.

Keywords: translation, neologism, equivalence in translation, adaptation.

Художній переклад – це форма міжкультурної та міжмовної взаємодії, що сприяє діалогу, в якому перекладач стає посередником, а переклад – витвором «словесного мистецтва» [1, с. 110], що повинне відобразити світ створений автором оригіналу, психологію його персонажів та їхнє сприйняття навколишньої дійсності. Відповідно, завдання перекладача полягає в адаптації твору до мови, способу мислення та ментальності іншого народу, в збереженні естетики та образів першотвору, і тому він повинен «не просто докопатись до національної логіки, але й зуміти зберегти і відтворити її засобами іншої мови в системі інших етнокультурних цінностей» [4, с. 259].

Мова творів письменників-постмодерністів насичена різнобарвною лексикою, за допомогою якої кожен автор творить свій унікальний стиль. Лексика творів – це виклик для перекладача, адже постійно потрібно знаходити компроміс між змістом та формою, зробити текст доступним для читача, заохотити його до прочитання твору.

Серед сучасних українських письменниць, що активно створюють

неологізми у текстах, привертає увагу творчість Оксани Забужко. У романі «Музей покинутих секретів» бачимо велику кількість індивідуально-авторських новотворів, для створення яких авторка використовує всі потенції українського словотвору. Переважають слова-неологізми, що характеризують людину, підкреслюють негативні чи позитивні риси її вдачі, емоційний стан поведінки, описують зовнішність, життєву позицію, а також авторські кольороназви, створені на позначення конкретних предметів і абстрактних понять.

На думку О. Смирнова, адекватним можна вважати лише такий переклад, у якому передані усі наміри автора, з дотриманням усіх застосованих автором ресурсів образності, ритму, колориту [3, с. 23]. Спостерігаємо це на прикладі перекладу неологізмів у «Музеї...», як от: «[...] особливо пронизливого-жалкого, дитинячого невідання [...]» [2, с. 23] – «[...] szczególnie boleśniej przenikliwej dziecięcej niewiedzy [...]» [6, с. 22] – автор тексту акцентує увагу на відчутті болю: жалити – викликати відчуття жару, свербезу, колючи чим-небудь отруйним (СУМ Т. 2,

с. 503), перекладач тексту оминає неологізм, що зумовлено відмінностями в синтаксичних системах, та підбирає відповідник *bolesnie* (укр. *болоче*); або ж: «[...] *i nad obrębem przemożono zrynać krągłe, pomarańczowo-żółte słońce!* [...]» [2, с. 17] – «[...] *i nad horyzontem zwycięsko wstaje okrągłe, ogniście pomarańczowe słońce!* [...]» [6, с. 16] – в тексті оригіналу колір сонця автор передає за допомогою неологізму *pomarańczowo-żółty*, який утворено із компонентів *pomarańczowy* та *żółty* (*жасhtëти* – *горіти* *яскравим полум'ям, яскраво світитися* (СУМ Т. 2, с. 503), у перекладі використано відповідник кольору та підкреслено асоціативний зв'язок з вогнем.

Перекладач роману О. Забужко не навантажує читача неологізмами, підбирає відповідники й акцентує увагу на значенні слова та емоціях, які вони викликають у реципієнта та перекладає їх так: «*Здалеку воно вражало повним безрухом:*

ślinie, przyniżliwie-zielonkawe oko śmierci» [2, с. 311] – «*Z oddali porażało całkowitym bezruchem: ślepe, drażniące zielonkawe oko śmierci*» [6, с. 261]. Неологізм *przyniżliwie-zielonkawaty*, його компонент *przyniżliwy*, передає ознаку проникливості погляду, перекладено як *drażniący*, тобто той, що викликає подразнення, гнів та інші негативні відчуття.

У романі «Музей покинутих секретів» переплітаються різноманітні методи перекладу, що пов'язано з багатством мови твору і мовно-виражальних засобів, які творять стиль роману. Найпоширеніший метод – еквівалентний. У перекладі роману бачимо, як перекладач робить текст доступнішим для розуміння, підсилює те, що реципієнт може не помітити, але є важливим для цього тексту, трансформує і переносить в мовний та культурний простір важливі частини оригіналу, які не зрозумів би читач.

Список літератури

1. Баран Я. Фразеологія: знакові величини. Навчальний посібник для студентів факультетів іноземних мов / Я. Баран, М. Зимомря. – Вінниця : Нова Книга, 2008. – 256 с.
2. Забужко О. Музей покинутих секретів / Оксана Забужко. – Київ : Факт, 2009. – 832 с.
3. Караневич М. Прагматичний аспект перекладу художньої літератури / Мар'яна Караневич. // *Studia Methodologica*. – 2011. – № 32. – С. 83–89.
4. Лановик З. Художній переклад як проблема компаративістики / Зоряна Лановик // *Літературознавча компаративістика: навчальний посібник* [під ред. Гром'як Р.]. – Тернопіль : Редакційно-видавничий відділ ТДПУ, 2002. – С. 256–271.
5. Словник української мови в 11 томах / Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні АН УРСР / гол. ред. кол. І. К. Білодід. – Київ : Наукова думка, 1970 – 1980.
6. Zabuzko O. *Muzeum porzuconych sekretów*; [tłum. z ukr. K. Kotyńska]. – Warszawa : W.A.B, 2012. – 702 s.

Марія Косенко

Національний університет «Кієво-Могилянська академія» (Київ)

МОВЛЕННЯ В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ КІНО (НА ПРИКЛАДІ ФІЛЬМІВ 2010-Х РР.)

У статті висвітлено результати дослідження деяких українських фільмів 2010-х рр. на предмет мовлення акторів. Відзначено спроби стилізації мовлення персонажів з використанням діалектного матеріалу, суржиків, поєднання мовних кодів, проаналізовано лексичне наповнення кінопродукції. З іншого боку, засвідчено значну кількість випадків порушення мовних норм, зокрема орфоепічних.